

Ece Berfin Ergezer¹
Politika Analisti

Yusuf Tuna Alemdar²
Araştırmacı

Çınar Sayın
Lisans Araştırma Stajyeri

DEĞERLENDİRME NOTU

ANKARA NATO ZİRVESİ: DİPLOMATİK GÖRÜNÜRLÜKTEN SOMUT DOSYA YÖNETİMİNE

7-8 Temmuz 2026 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen NATO Zirvesi, Türkiye'nin ittifak içindeki konumu ve Türkiye-ABD savunma ilişkilerinin seyri açısından önemli sonuçlar doğuran bir diplomatik platform olmuştur. NATO üyesi 32 ülkenin devlet ve hükûmet başkanlarını bir araya getiren zirve, Türkiye'nin 2004 İstanbul Zirvesi'nden sonraki ikinci NATO zirvesine ev sahipliği yapmasının ötesinde, güvenlik mimarisindeki dönüşümün ve Türkiye'nin stratejik rolünün yeniden ele alındığı bir döneme işaret etmektedir (NATO, 2026d; Reuters, 2026c).

İstanbul ve Ankara zirveleri arasındaki 22 yıllık dönem, NATO'nun güvenlik gündeminde yaşanan köklü dönüşümü ortaya koymaktadır. 2026 Ankara Zirvesi, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın sürdüğü, Orta Doğu'daki gerilimin tırmandığı ve müttefikler arasındaki yük paylaşımı tartışmalarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir (Kıbaroğlu, 2025; Reuters, 2026i). ABD'nin İran'a yönelik geniş çaplı saldırısının hemen ardından düzenlenmesi ise zirvenin yalnızca dış güvenlik tehditlerinin değil, ittifak içindeki görüş ayrılıklarının da daha görünür hale geldiği bir platforma dönüşmesine yol açmıştır (CNN, 2026; France 24, 2026).

Ankara Zirvesi, Türkiye açısından kısa vadeli sonuçlar üreten bir toplantıdan ziyade F-35/CAATSA, KAAN motor tedariki, savunma sanayii kısıtlamaları, terörle mücadele ve Karadeniz güvenliği gibi kritik başlıklarda orta vadeli bir müzakere zemini oluşturmuştur. Zirvenin kalıcı etkisi, ev sahipliğinin sağladığı

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1471>

² <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1506>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır

diplomatik görünürlükten çok bu alanlarda somut, takvime bağlanmış ve ölçülebilir ilerleme sağlanmasına bağlı olacaktır.

NATO açısından zirvenin öncelikleri savunma harcamalarının artırılması, savunma sanayii kapasitesinin güçlendirilmesi, Ukrayna'ya verilen desteğin sürdürülmesi ve 360 derece caydırıcılık yaklaşımının pekiştirilmesi olmuştur. Türkiye bakımından ise öne çıkan gündem maddeleri, yukarıda sıralanan savunma ve güvenlik dosyalarının yanı sıra özellikle F-35 ve CAATSA sürecinin geleceğidir. Bu konuda S-400 meselesi, yürürlükteki CAATSA yaptırımları ve ABD Kongresi'nin tutumu belirleyici önemini korumaktadır.

1. Ankara Zirvesi'nin NATO Açısından Anlamı

Ankara Zirvesi'ni tekil gündem maddeleri üzerinden okumak yanıltıcı olacaktır. Zirvenin asıl anlamı, NATO'nun yeni güvenlik paradigmasına kurumsal bir karşılık verip veremeyeceğidir. Ankara Zirvesi çevresindeki tartışmalarda "NATO 3.0" olarak adlandırılan bu yaklaşım, resmi bir NATO doktrini değil, uyum ve külfet paylaşımını tarif eden analitik bir çerçevedir (Millî İstihbarat Akademisi, 2026). Bu çerçevede kolektif savunma yeniden merkeze alınmakta, buna karşılık caydırıcılık ve dayanıklılık artık yalnızca savunma bütçeleriyle ölçülmemektedir. Söz konusu kavramlar, savunma sanayii üretiminden siber güvenliğe, hava ve füze savunmasından kritik altyapıya uzanan bütünsel bir mimariyle değerlendirilmektedir (Millî İstihbarat Akademisi, 2026; NATO, 2022).

Zirvenin en görünür başlığı ise savunma harcamaları olmuştur. Bu başlık, 2025 Lahey Zirvesi'nde kabul edilen ve 2035'e kadar gayrisafi yurt içi hasılanın %5'ini hedefleyen taahhütle yeni bir boyut kazanmıştır. Buna ek olarak taahhüt, temel savunma ihtiyaçları ve NATO kabiliyet hedefleri için en az %3,5'lik bir payı, kritik altyapı, dayanıklılık, inovasyon ve savunma sanayii tabanını kapsayan daha geniş güvenlik yatırımları için ise en fazla %1,5'lik bir payı birlikte içermektedir (NATO, 2026a). Bu ayırım Türkiye açısından önemlidir, zira %1,5'lik ikinci kategori savunma sanayii tabanının güçlendirilmesini açıkça kapsamaktadır. NATO'nun verilerine göre Avrupalı müttefikler ile Kanada'nın savunma yatırımları 2025'te nominal olarak yaklaşık 139 milyar dolar, 2021 fiyatlarıyla ise 90 milyar doların üzerinde artmıştır (NATO, 2026a). Ancak asıl mesele harcamanın düzeyi değil, bu kaynağın kabiliyete dönüşüp dönüşmeyeceğidir. Nitekim Rusya-Ukrayna Savaşı, uzun ve yüksek yoğunluklu çatışmalarda stokların hızla eridiğini göstermiş, Avrupa'nın mühimmat, hava savunması ve lojistik dayanıklılık alanlarında ciddi kapasite açıkları taşıdığını da ortaya koymuştur (Millî İstihbarat Akademisi, 2026; Reuters, 2026b).

Kibaroğlu'nun (2025) vurguladığı gibi ABD'nin "Önce Amerika" yönelimi ve yük paylaşımı baskısı, Avrupalı müttefikleri savunma bütçelerini artırmaya yöneltmiştir. Bu gelişme, geleneksel külfet paylaşımının ötesinde, konvansiyonel savunma sorumluluğunun giderek Avrupalı müttefiklere kaydığı bir iş bölümüne işaret etmektedir. Söz konusu yaklaşımda ABD'nin rolü ortadan kalkmamakta, ancak ABD nükleer caydırıcılık, stratejik istihbarat ve küresel güç projeksiyonunda yoğunlaşırken konvansiyonel savunma sorumluluğu giderek Avrupa'ya devredilmektedir (Millî İstihbarat Akademisi, 2026). Bu dönüşümün bir caydırıcılık boşluğu yaratmadan yönetilmesi gerekmektedir, çünkü özellikle doğu kanadındaki müttefikler için ABD'nin askeri varlığı kapasite kadar siyasi bir güvence anlamı da taşımaktadır. Dolayısıyla zirvenin bu alandaki sınaması, NATO'nun daha fazla kaynak ayırmasından çok ayrılan kaynağı sürdürülebilir kabiliyete dönüştürebilmesidir.

2. Türkiye-ABD Hattı: Koşullu ve Sınırlı Normalleşme

Zirvenin Türkiye açısından en kritik çıktısı, Türkiye-ABD savunma ilişkilerinde ortaya çıkan koşullu normalleşme ihtimalidir. Zirvenin açılışında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile ABD Başkanı Donald Trump arasında gerçekleşen ikili görüşme, Türkiye-ABD ilişkilerinde bir normalleşme iradesine işaret etmiştir. Ancak bu normalleşmenin sınırları açıktır. F-35, CAATSA, S-400 ve KAAAN motor tedariki ayrı hukuki ve kurumsal süreçlere tabi olmakla birlikte siyasi düzlemde birbirini etkileyen bir dosya kümesi oluşturmaktadır (Associated Press, 2026; Reuters, 2026c, 2026d).

2.1. F-35, CAATSA ve S-400

Türkiye, F-35 Müşterek Taarruz Uçağı Programı'na 2002 yılında ortak olarak katılmış ve program kapsamında üretim ile tedarik sorumlulukları üstlenmiştir. Başlangıçta Türkiye'nin 100 F-35 tedarik etmesi öngörülmüştür (Kıbaroğlu, 2025; Reuters, 2026h). Ancak Türkiye'nin 2019'da Rusya'dan S-400 hava savunma sistemi alması ilişkilerde önemli bir kırılma yaratmış, ABD ve diğer müttefikler bu adımı ittifakla uyumsuz bulmuştur. Bunun sonucunda Türkiye F-35 programından çıkarılmış ve CAATSA yaptırımlarına tabi tutulmuştur.

Erdoğan-Trump görüşmesinde bu dosyaya ilişkin beklenenden daha ileri mesajlar verilmiştir. Başkan Trump, 7 Temmuz'da Erdoğan'ın yanında yaptığı açıklamada Türkiye'ye yönelik yaptırımların kaldırılacağını söylemiş, F-35 programına dönüş konusunda da kısa süre içinde karar verileceğini belirtmiştir (Al Jazeera, 2026; Reuters, 2026e). Bu ifade, geçmiş dönemlere kıyasla belirgin bir ileri adımdır.

Ancak bu açıklama, dosyanın kapandığı anlamına gelmemektedir. Satışın önündeki birinci engel, 1245. maddede düzenlenen yasal koşullardır. Burada iki ayrı hukuki mekanizmayı birbirinden ayırmak gerekir. F-35 transferine ilişkin yasal sınırlama ile CAATSA kapsamında uygulanan yaptırımlar farklı dayanaklara sahip olmakla birlikte, her iki süreç de S-400 meselesi etrafında siyasi olarak birbirini etkilemektedir. F-35 transferini sınırlayan düzenleme, 2020 Mali Yılı Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası'nın 1245. maddesidir. Bu madde, transferin gerçekleşebilmesi için ABD Savunma ve Dışişleri bakanlarının Kongreye yazılı bir sertifikasyon sunmasını şart koşmakta ve sertifikasyonda üç hususun belgelenmesini gerektirmektedir. Birincisi, Türkiye'nin S-400 sistemine ve bu sistemle bağlantılı ekipman ile personele artık sahip olmamasıdır. İkincisi, sistemi gelecekte yeniden kabul etmeyeceğine dair güvenilir güvence vermesidir. Üçüncüsü ise 31 Temmuz 2019'dan sonra F-35'in güvenliğini riske atabilecek ilave Rus savunma ekipmanı edinmemiş olmasıdır. Savunma ve Dışişleri Bakanları, ilgili sınırlamadan ancak sertifikasyonun Kongreye sunulmasından 90 gün sonra feragat edebilmektedir (ABD Kongresi, 2019). Bu koşullar, notun temel argümanını doğrudan desteklemektedir. Liderler düzeyindeki siyasi irade tek başına yeterli değildir, zira süreç belgelenebilir ve denetlenebilir şartlara bağlanmıştır.

CAATSA yaptırımları ise ayrı bir rejim oluşturmaktadır. Aralık 2020'de Savunma Sanayii Başkanlığına uygulanan bu tedbirler, ihracat lisansı yasağı, kredi ve Eximbank kısıtlamaları ile kurum yöneticilerine yönelik varlık dondurma ve vize sınırlamalarını kapsamaktadır (ABD Dışişleri Bakanlığı, 2020). Nitekim zirve sırasında ABD Başkan Yardımcısı JD Vance, Türkiye'nin ilgili yasal koşullara uyup uymadığına dair bir incelemenin sürdüğünü ve belirli hususların resmen belgelenmesi gerektiğini belirtmiştir (Reuters, 2026e). Bu açıklama, sürecin siyasi irade kadar idari ve hukuki bir sertifikasyona da bağlı olduğunu göstermektedir.

Basına yansıyan bilgilere göre son haftalarda öne çıkan çözüm önerilerinden biri, S-400 sisteminin üçüncü bir ülkeye devredilmesidir. Ancak bu konuda henüz bir mutabakat sağlanmamış, Rusya'nın silah satışlarında son kullanıcı yükümlülüğü araması devrin uygulanabilirliğini belirsiz kılmıştır (Reuters, 2026e). Dolayısıyla S-400 meselesi, siyasi bir tercih olmanın ötesinde teknik ve hukuki bir çözüme dönüşmüştür.

Satışın önündeki ikinci engel Kongre kaynaklıdır. Cumhuriyetçi Mike Lawler ve Demokrat Brad Sherman öncülüğündeki iki partili bir grup, zirve öncesinde Trump'a mektup yazarak F-35 satışına ilişkin derin endişelerini iletmış, gerekçe olarak ABD mevzuatını, Türkiye'nin İran ile ilişkilerini ve İsrail'e yönelik söylemini göstermiştir (Reuters, 2026e). Bu gerekçeler, dosyanın yalnızca S-400 ile sınırlı olmadığını ortaya koymakta ve Kongrenin itirazı Türkiye'nin bölgesel konumlanmasını bir değerlendirme ölçütü haline getirmektedir. Bununla birlikte Kongrenin itiraz etmesi ile satışın fiilen engellemesi aynı şey değildir. Silah İhracatı Kontrol Kanunu uyarınca NATO müttefiklerine yapılacak satışlarda Kongrenin inceleme süresi on beş gündür ve satışın durdurulması ortak karar çıkarılmasını gerektirmektedir (ABD Kongresi, 2008a). Bu eşğin yüksekliği dikkate alındığında, mevcut siyasi aritmetikte Kongrenin rolünün satış otomatik biçimde durdurulmaktan ziyade yürütmenin siyasi maliyetini artırması ve süreci geciktirmesi daha olası görünmektedir.

Üçüncü engel bölgeseldir. İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, zirve öncesinde Türkiye'ye ne F-35 ne de savaş uçağı motoru verilmesi gerektiğini belirtmiş ve bu adımın bölgedeki güç dengesini bozacağı uyarısında bulunmuştur (Reuters, 2026e). İsrail yönetimi bu itirazını, ABD'nin İsrail'in niteliksel askeri üstünlüğünü koruma politikasına dayandırmaktadır. Söz konusu ilkenin Türkiye'ye doğrudan hukuki uygulanabilirliği açık olmamakla birlikte, İsrail tarafından Kongre nezdinde siyasi bir itiraz zemini olarak kullanılmaktadır (ABD Kongresi, 2008b).

Dolayısıyla F-35 ve CAATSA, yalnızca iki lider arasındaki siyasi iradeyle çözülebilecek başlıklar değildir. Bu dosyalarda ABD Kongresi, yaptırım mevzuatı ve bölgesel denge tartışmaları belirleyici olmayı sürdürecektir. Bu nedenle süreci "olası dönüş" olarak değil, "koşullu ve sınırlı normalleşme" olarak okumak daha isabetli görünmektedir.

2.2. KAAAN Motoru

Türkiye'nin geliştirdiği beşinci nesil milli savaş uçağı KAAAN, hava gücünün modernizasyonunda stratejik bir unsurdur. Ancak seri üretim planlamasında kullanılacak motor tedariki, ABD menşeli tedarik zincirine bağlılığı nedeniyle kritik bir başlık olmayı sürdürmektedir (Reuters, 2026h). Bu konuda zirve öncesinde somut bir adım atılmıştır. Trump yönetimi, Haziran 2026 sonunda General Electric üretimi ve değeri 700 milyon doların üzerindeki 80 adet F110 motorunun satışını resmen Kongreye bildirmiştir (Reuters, 2026g, 2026e). Bu gelişme, hem projenin teknik ilerleyişi hem de savunma ilişkilerinde sınırlı bir normalleşme işareti olarak öne çıkmıştır (Associated Press, 2026).

Motor tedariki, F-35 ve CAATSA dosyalarına kıyasla daha ileri bir idari aşamaya ulaşmış görünmektedir. Bu dosya, yürütme düzeyinde ilerletilebilmekte ve Kongre incelemesi çerçevesinde yönetilebilmektedir. Nitekim bazı Kongre üyelerinin itirazlarına rağmen yönetim satışını sürdürme kararı almıştır (Reuters, 2026e). Ancak bu ayırım mutlak değildir. Netanyahu'nun itirazının motor satışını da kapsamaması, bu dosyanın da bölgesel denge tartışmasından tümüyle bağımsız olmadığını göstermektedir.

Bu çerçevede F110 tedariki, KAAAN'ın ilk üretim blokları açısından kısa ve orta vadeli bir geçiş çözümü sunmaktadır. Buna karşılık yerli motor geliştirme, dış tedarik bağımlılığını azaltmayı hedefleyen orta ve uzun vadeli bir zorunluluk olarak durmaktadır. Zira bu bağımlılık, KAAAN'ın seri üretim takvimini ABD ile ilişkilerin seyrine duyarlı kılan yapısal bir kırılmalıdır.

2.3. Suriye

Türkiye-ABD görüşmesinin güvenlik başlıklarından biri de Suriye. Türkiye, uzun yıllardır PKK/YPG'nin ulusal güvenliğine yönelik bir tehdit oluşturduğunu vurgulamaktadır. Ankara ayrıca müttefiklerinden terörle mücadelede somut destek beklemektedir. Bu başlıktaki ayrışma, teknik bir yanlış anlamadan çok yapısal bir öncelik farkına dayanmaktadır. Kibaroglu'nun (2025) aktardığına göre ABD tarafı, özel görüşmelerde YPG/PYD ile PKK arasındaki organik bağa ilişkin Türkiye'nin değerlendirmelerini tamamen reddetmemiştir. Buna karşılık Washington, sahada DAESH ile mücadele gerekçesiyle bu yapıyla iş birliğini sürdürmüştür. Dolayısıyla mesele, NATO'nun kurumsal terör tanımından ziyade Türkiye ile ABD'nin Suriye'deki tehdit öncelikleri ve kabul edilebilir saha ortakları konusunda yaşadığı operasyonel ve stratejik ayrışmadır. Bu ayrışmanın ittifak içi güven ve dayanışma üzerinde dolaylı sonuçları bulunmaktadır. Bu nitelik, dosyanın NATO gündeminden çok ikili görüşmelerde ele alınmasının nedenidir.

3. Bölgesel Güvenlik Başlıkları

Türkiye'nin bölgesel dosyalardaki konumu, NATO müttefikliği ile bağımsız bölgesel diplomasi arasında kurulan sürekli bir denge çabasını yansıtmaktadır. Akademik literatürde bu konum, Türkiye'nin "tuzağa düşürülme" ile "yalnız bırakılma" kaygıları arasında hareket eden bir üye profili olarak tanımlanmaktadır. Bu tutum, ittifaka bağlılık ile stratejik özerklik arayışının eş zamanlı yürütülmesi olarak değerlendirilmektedir (Akgül-Açıkmeşe ve Aksu, 2024; Oğuzlu, 2012).

3.1. İran, NATO'nun Güney Kanadı ve Türkiye'nin Denge Politikası

Zirvenin gündemini en fazla etkileyen bölgesel gelişme İran olmuştur. Zirve öncesinde ABD'nin İran'a yönelik askeri adımları ve İran petrolüne ilişkin yaptırımların yeniden devreye alınması, toplantının yalnızca Rusya-Ukrayna Savaşı ve savunma harcamalarıyla sınırlı kalmayacağını göstermiştir (CNN, 2026; France 24, 2026). Nitekim Başkan Trump, zirve sırasında bu adımlara destek vermedikleri gerekçesiyle bazı Avrupalı müttefikleri eleştirmiştir (France 24, 2026; Reuters, 2026d). İran meselesi böylece bir bölgesel risk olmaktan çıkıp ittifak içi bir gerilim kaynağına dönüşmüştür.

Ankara Bildirgesi, İran'ın nükleer silah edinmemesi gerektiğini yinelemiş ve Hürmüz Boğazı'nda seyrüsefer serbestisine vurgu yapmıştır (NATO, 2026f). Zirve kapsamında ayrıca hava ve füze savunması, karşı-İHA kabiliyetleri, deniz güvenliği ve kritik altyapıların korunmasına yönelik girişimler öne çıkmıştır. Böylece İran meselesi aynı zamanda enerji arzı ve deniz ticaret yollarıyla birlikte ele alınmaktadır.

Türkiye bu gelişmeler karşısında dengeleyici bir yaklaşım izlemiştir. Bu tutumun ardında ekonomik bir mekanizma bulunmaktadır. Enerji ithalatına bağımlı bir ekonomi olan Türkiye açısından, Hürmüz Boğazı üzerinden gerçekleşen petrol ve sıvılaştırılmış doğal gaz sevkiyatlarında yaşanabilecek bir kesinti küresel fiyatlarda yükseliş riski yaratmakta, böyle bir yükseliş ise ithalat faturası ve enflasyon görünümü üzerinde ek baskı oluşturabilmektedir. Bölgesel tırmanma ayrıca Körfez ülkeleriyle ticaret ve taşımacılık bağlantılarını riske atabilir.

Bu nedenle Türkiye diplomatik çözümü savunmaktadır (Reuters, 2026i; Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, t.y.).

Zirvenin bölgesel güvenlik bakımından dikkat çeken sonuçlarından biri, NATO ile Körfez ülkeleri arasındaki iş birliğinin daha operasyonel bir düzeye taşınmasıdır. Ankara'da Bahreyn, Kuveyt, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri ile yeni öncü projeler başlatılmıştır. Deniz güvenliği, insansız hava sistemleriyle mücadele, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer tehditlere karşı savunma ile terörle mücadele alanlarını kapsayan bu projeler, 2004 İstanbul Zirvesi'nde başlatılan İstanbul İş Birliği Girişimi'nin üzerine kurulmaktadır (NATO, 2026c). Türkiye, ittifakın bu coğrafyaya en yakın müttefiklerinden biri olarak ve insansız sistemler, mühimmat, radar ile hava savunması alanlarındaki üretim kapasitesiyle bu iş birliğinde tamamlayıcı bir rol üstlenebilir.

Öte yandan İran kaynaklı tehditlerin ittifak gündemindeki ağırlığının artması, Türkiye ile İsrail arasında sınırlı bir yakınsama alanı doğurabilir. Bu gelişmelerden hareketle iki ülkenin hava ve füze savunması ile karşı-İHA kabiliyetleri bakımından kısmen örtüşen tehdit değerlendirmelerine sahip olduğu ileri sürülebilir. Ancak bu örtüşmenin doğrudan ikili askeri iş birliğine dönüşeceği sonucuna varmak için henüz yeterli veri bulunmamakta, yakınsama iki ülke arasındaki siyasi ve askeri rekabeti de ortadan kaldırmamaktadır.

Bu notun değerlendirmesine göre Gazze'nin yanı sıra Suriye ve Doğu Akdeniz'deki güç dengeleri de Türkiye-İsrail ilişkilerinde ayrı rekabet alanları oluşturmaktadır. Bu rekabetin kurumsal karşılığı, savunma tedariki dosyalarında görülmektedir. İsrail'in Türkiye'nin F-35 programına yeniden dahil olmasına karşı çıkması, İran konusunda kısmen örtüşen güvenlik kaygılarının askeri kapasite rekabetini sona erdirmediğini göstermektedir. Nitekim Kongrenin itiraz mektubunda Türkiye'nin İran ile ilişkileri ve İsrail'e yönelik söylemi gerekçe olarak sayılmıştır (Reuters, 2026e). Türkiye'nin bölgesel konumlanması böylece tedarik dosyalarının seyrini etkileyen değişkenlerden biri haline gelmektedir. Bu konum bir yandan bağımsız bir diplomasi alanı sağlarken öte yandan tedarik dosyalarının siyasi maliyetini artırmaktadır.

Türkiye'nin İran'a yaklaşımı ise İsrail'in politikasından ayrılmaktadır. Ankara, İran'ın nükleer silah edinmemesini ve İran kaynaklı füze, İHA ve deniz güvenliği risklerine karşı savunma kapasitesinin güçlendirilmesini desteklemektedir. Buna karşılık İran'da devlet kapasitesinin zayıflaması veya çatışmanın kontrolsüz genişlemesi, Türkiye açısından düzensiz göç, sınır güvenliği, enerji arzı ve ticaret yolları alanlarında ciddi riskler doğurabilir.

3.2. Ukrayna ve Karadeniz Güvenliği

Rusya-Ukrayna Savaşı, NATO'nun öncelikli gündemi olmayı sürdürmektedir. Zirvede Ukrayna'ya destek, Avrupa güvenlik mimarisi ve doğu kanadının caydırıcılığı ele alınmıştır (NATO, 2026f; Reuters, 2026d). Türkiye, savaşın başından itibaren ittifak kararlarına destek verirken aynı dönemde Rusya ve Ukrayna ile diplomatik kanallarını açık tutarak arabuluculuk üstlenmiştir. Karadeniz Tahıl Girişimi, bu rolün somut bir örneği olmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, t.y.).

Ancak Türkiye'nin bu dosyadaki asıl stratejik ağırlığı Karadeniz güvenliğidir. Türkiye, Montrö rejimi ve coğrafi konumu sayesinde doğu kanadı ile güney kanadını aynı anda takip edebilen ender müttefiklerden biridir. Bu kapasite, NATO'nun birbirine bağlı kriz alanlarını eş zamanlı okuyabilmesine doğrudan katkı sağlamaktadır (Güvenç, 2015; Millî İstihbarat Akademisi, 2026). Türkiye'nin doğu ve güney kanatlarını birbirine alternatif değil tamamlayıcı güvenlik

alanları olarak yönetebilmesi, ittifak içindeki stratejik katma değerinin merkezinde yer almaktadır.

4. Ankara Sonuç Bildirgesi'nin Türkiye Açısından Okunması

Zirve sonrasında yayımlanan Ankara Sonuç Bildirgesi, Türkiye açısından beş başlık üzerinden okunabilir. Birincisi kolektif savunmadır. Müttefikler, Washington Antlaşması'nın 5. maddesine ve NATO'nun 360 derece caydırıcılık yaklaşımına bağlılıklarını yeniden teyit etmiştir (NATO, 2026f).

İkincisi terörizmdir. Bildirge, terörizmin ittifakın temel güvenlik tehditlerinden biri olmayı sürdürdüğünü ifade etmekte, bu da Türkiye'nin uzun süredir dile getirdiği önceliğin sürdürülmesi açısından diplomatik önem taşımaktadır (NATO, 2026f; Reuters, 2026a).

Üçüncüsü savunma sanayiidir. Bildirge, üretim kapasitesinin artırılmasına ve savunma sanayii altyapısının güçlendirilmesine yönelik ortak bir kararlılık ortaya koymaktadır. Zirvede toplam değeri 50 milyar euroyu aşan yeni kabiliyet tedarik anlaşmaları açıklanmış, insansız ve karşı-insansız sistemlere beş yılda 40 milyar ABD doları yatırım öngören "Drone Edge" girişimi duyurulmuştur (NATO, 2026e). Müttefikler ayrıca aralarındaki savunma ticareti engellerini kaldırma taahhüdü vermiştir (NATO, 2026f; Reuters, 2026d). Bu taahhüt Türkiye'nin savunma sanayii kısıtlamalarına yönelik itirazıyla örtüşmekte, Drone Edge girişimi ise Türkiye'nin insansız sistemlerdeki üretim kapasitesiyle doğrudan kesişen bir başlık sunmaktadır.

Dördüncüsü Ukrayna ve Karadeniz'dir. Müttefikler, Ukrayna'ya desteğin sürdürülmesi konusunda mutabakata varmıştır. Bildirgeye göre 2026 yılı için yaklaşık 70 milyar euroluk askeri yardım sağlanacak, müttefikler 2027 yılında da en az aynı düzeyde desteği sürdürmeyi hedeflemektedir (NATO, 2026f; Reuters, 2026d).

Beşinci başlık bölgesel güvenlidir. Bildirgenin son paragrafında müttefikler, ittifakın daha geniş güvenlik ortamını tanımlayan stratejik rekabete, yaygın istikrarsızlığa, hibrit tehditlere ve tekrarlayan şoklara uyum sağlamayı sürdüreceğini teyit etmiştir. Aynı paragrafta İran'ın hiçbir zaman nükleer silaha sahip olmaması gerektiği yinelenmiş ve İran, Hürmüz Boğazı'nda seyrüsefer serbestisine tam olarak saygı göstermeye çağırılmıştır (NATO, 2026f).

Bu ifade, önceki bildirgelerle karşılaştırıldığında yeni bir eğilime işaret etmektedir. Beş paragraftan oluşan 2025 Lahey Bildirgesi'nde İran, Orta Doğu veya güney kanadı yer almamış, metin yalnızca Rusya ve terörizm tehdidinde odaklanmıştır (NATO, 2025). Daha uzun bir metin olan 2024 Washington Bildirgesi ise İran'a yer vermiş, ancak meseleyi büyük ölçüde İran'ın Rusya'ya sağladığı askeri destek üzerinden ele almıştır (NATO, 2024). Ankara Bildirgesi, Lahey ile benzer bir uzunlukta olmasına rağmen İran'ı doğrudan bölgesel ve deniz güvenliği çerçevesinde tanımlamaktadır. Nükleer silahlanma ve Hürmüz Boğazı vurgusu, bu değişimin somut göstergesidir.

Bu değişim Türkiye açısından iki yönlü bir sonuç üretmektedir. Bildirge bir yandan Türkiye'nin enerji arz güvenliğine ilişkin hassasiyetini ittifak gündemine taşıırken öte yandan kullanılan dil, Türkiye'nin İran konusunda benimsediği dengeleyici yaklaşımla tam olarak örtüşmemektedir. Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı bir zirvede, ittifakın bölgesel tehdit tanımını belirginleştiren bir metin ortaya çıkmıştır. Bu tablo, Türkiye'nin bölgesel diplomasi ile ittifak dayanışması arasında kurmaya çalıştığı dengenin daralan bir alanda sürdürüldüğünü göstermektedir.

Ayrıca Cumhurbaşkanı Erdoğan, savunma sanayii kısıtlamalarının kaldırılması gerektiğini vurgulamış ve Avrupa Birliği üyesi olmayan müttefiklerin Avrupa savunma girişimlerinden

dışlanması ittifak dayanışmasıyla bağdaşmadığını ifade etmiştir (Reuters, 2026a). Bu itiraz yapısal bir soruna dayanmaktadır. Kibaroglu'nun (2025) ortaya koyduğu üzere Türkiye, Avrupa Birliği'nin NATO imkanlarına erişimine ilkesel olarak karşı değildir. Ancak Türkiye, dahil olmadığı karar alma süreçleri sonucunda yürütülecek operasyonlara koşulsuz onay vermekten kaçınmakta, 1999 yılından bu yana çözölemeyen bu mesele gündemdeki yerini korumaktadır. Erdoğan bunun yanında iki taahhüdü daha dile getirmiştir. Türkiye'nin NATO'nun %5'lik savunma yatırımı taahhüdüne 2030'a kadar ulaşmayı hedeflediğini belirtmiş, "Çelik Kubbe" hava savunma sistemi başta olmak üzere yerli projelerin ittifakın caydırıcılığına katkı sağlayacağını ifade etmiştir (Reuters, 2026a).

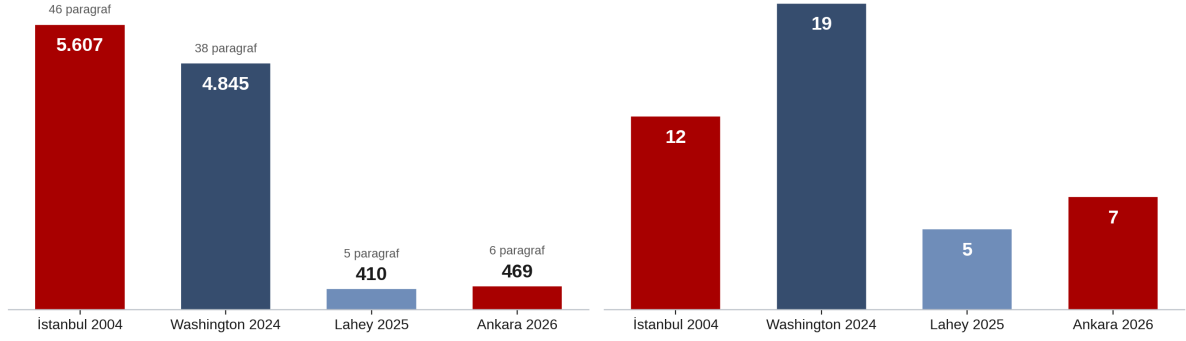
4.1. Seçilmiş NATO Zirve Bildirgelerinin Karşılaştırmalı Metin Analizi: İstanbul 2004, Washington 2024, Lahey 2025 ve Ankara 2026

Türkiye'nin bildirgeden beklentilerinin ne ölçüde karşılık bulduğu, metnin kendisi incelenerek ölçülebilir. Bu bölümde seçilmiş dört zirve bildirgesi sözcük düzeyinde karşılaştırılmıştır. Seçti iki analitik gerekçeye dayanmaktadır. Birincisi, Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı iki zirveyi karşılaştırmak, ikincisi ise Ankara metnini kendisinden hemen önceki iki zirvenin bildirge formatı içinde değerlendirmektir. Karşılaştırma bu nedenle 2004 İstanbul Bildirisi, 2024 Washington Bildirgesi, 2025 Lahey Bildirgesi ve 2026 Ankara Bildirgesi ile sınırlı tutulmuş olup bütün NATO zirve tarihini kapsayan sistematik bir zaman serisi niteliği taşımamaktadır (NATO, 2004, 2024, 2025, 2026f). Metinler arasındaki hacim farkı keskindir. İstanbul Bildirisi 46 paragraf ve yaklaşık 5.600 kelimeden, Washington Bildirgesi ise 38 paragraf ve yaklaşık 4.850 kelimeden oluşmaktadır. Buna karşılık Lahey Bildirgesi 5 paragraf ve yaklaşık 410 kelime, Ankara Bildirgesi ise 6 paragraf ve yaklaşık 470 kelimedir. Ankara metni böylece İstanbul metninin yaklaşık on ikide biri ölçeğinde kalmaktadır.

Analiz, NATO'nun yayımladığı İngilizce özgün bildirge metinleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Metinler karşılaştırılabilir hale getirilirken başlık ve sayfa unsurları dışarıda bırakılmış, sözcükler küçük harfe dönüştürülmüştür. Tema yoğunlukları, önceden tanımlanan sözcük ve sözcük kökü kümelerinin toplam kullanım sayısının bin kelimeye oranlanmasıyla hesaplanmış, çok sözcüklü ifadeler ile anlam bakımından belirsiz kullanımlar metin içinde kontrol edilmiştir. Çalışma betimleyici bir karşılaştırmadır ve istatistiksel anlamlılık iddiası taşımamaktadır.

Bu daralma yalnızca bir üslup tercihi değildir. Zirve bildirgeleri ittifakın kurumsal kaydını oluşturmakta, sonraki zirvelerde ve ittifak içi müzakerelerde bu metinlere atıfla dayanak kurulmaktadır. Metinlerin belirgin biçimde kısalması, zirve iletişiminin daha dar ve sonuç odaklı bir formata yöneldiğini düşündürmekte, aynı zamanda bildirgede kayda geçirilebilen ortak gündemin sınırlanmış olabileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte kısalmanın tek nedeni uzlaşma alanının daralması değildir. Zirve iletişim formatının değişmesi, bazı sonuçların ayrı açıklamalarda duyurulması ve mevcut stratejik belgelerin yeniden tekrarlanmaması da metni kısaltabilmektedir.

Şekil 1. Seçilmiş NATO zirve bildirgelerinin hacmi ve en az iki kez anılan tema sayısı, 2004–2026

Kaynak: NATO zirve bildirgeleri, TEPAV hesaplamaları.

Not: Sağ panel, tanımlanan 20 temadan metinde en az iki kez anılanların sayısını göstermektedir. Gösterge metin uzunluğuna göre düzeltilmemiştir ve tematik çeşitliliğe ilişkin betimleyici bir ölçü olarak yorumlanmalıdır. Kırmızı sütunlar Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı zirveleri göstermektedir.

Kavram yoğunlukları, daralmanın hangi başlıklarda gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Washington Bildirgesi'nde ayrı paragraflarla ele alınan Çin ile iklim ve enerji başlıkları Ankara metninde hiç geçmemektedir. Ancak bu durum, NATO'nun ilgili politikalarının sona erdiği anlamına gelmemektedir, çünkü önceki stratejik belgeler yürürlükte kalmakta ve bu başlıklar ayrı karar metinlerinde ele alınabilmektedir. Rusya vurgusu da belirgin biçimde gerilemiş, Washington'da bin kelimedede 8,3 olan bu vurgu Ankara'da 2,1'e inmiştir. Buna karşılık iki başlıkta yoğunlaşma görülmektedir. Savunma sanayii ve üretim kavramlarının yoğunluğu Washington'da bin kelimedede 2,5 iken Ankara'da 10,7'ye çıkmış, İran vurgusu ise Washington'da 0,6 iken Ankara'da 4,3'e yükselmiştir. Lahey ve Ankara metinlerinin kısalığı nedeniyle bu oranlar tekil kullanımlara duyarlıdır. Ankara metninde bir kullanım yaklaşık 2,1, iki kullanım ise yaklaşık 4,3 değerine karşılık geldiğinden küçük farklar güçlü eğilimler olarak yorumlanmamalıdır.

Şekil 2. Seçilmiş NATO zirve bildirgelerinde kavram yoğunluğu, bin kelime başına kullanım sıklığı, 2004–2026

	İstanbul 2004	Washington 2024	Lahey 2025	Ankara 2026
Rusya	0,9 (5)	8,3 (40)	2,4 (1)	2,1 (1)
Ukrayna	1,8 (10)	9,1 (44)	4,9 (2)	12,8 (6)
Çin	–	3,1 (15)	–	–
İran	–	0,6 (3)	–	4,3 (2)
Terörizm	5,4 (30)	2,1 (10)	2,4 (1)	2,1 (1)
Nükleer / KİS	5,5 (31)	5,0 (24)	–	4,3 (2)
Savunma sanayii	1,4 (8)	2,5 (12)	12,2 (5)	10,7 (5)
Savunma yatırımı	0,4 (2)	2,7 (13)	26,8 (11)	14,9 (7)
Ortaklık / genişleme	10,2 (57)	5,4 (26)	2,4 (1)	2,1 (1)
Avrupa Birliği	2,1 (12)	2,1 (10)	–	2,1 (1)
Karadeniz	0,2 (1)	0,8 (4)	–	–
Orta Doğu / güney	3,2 (18)	1,4 (7)	–	2,1 (1)
Balkanlar	4,3 (24)	1,0 (5)	–	–
Afganistan / operasyon	5,4 (30)	0,4 (2)	–	–
Demokrasi / hukuk	2,7 (15)	4,1 (20)	2,4 (1)	2,1 (1)
İnovasyon / teknoloji	0,2 (1)	3,3 (16)	7,3 (3)	4,3 (2)
Siber / hibrit	–	4,1 (20)	–	4,3 (2)
Dayanıklılık	–	1,9 (9)	4,9 (2)	2,1 (1)
İklim / enerji	–	1,9 (9)	–	–
İnsansız sistemler	–	0,2 (1)	–	2,1 (1)

Kaynak: NATO zirve bildirgeleri, TEPAV hesaplamaları.

Not: Değerler her bildirgenin toplam kelime sayısına oranlanmıştır. Parantez içindeki sayılar ham kullanım sayısıdır. Çizgi işareti, ilgili temanın metinde hiç geçmediğini göstermektedir. Tema kümeleri, ilgili terimlerin ve türevlerinin birlikte sayılmasıyla oluşturulmuştur. Lahey ve Ankara metinlerinin kısa olması nedeniyle normalize edilmiş değerler tekil sözcük kullanımlarına duyarlıdır. Sonuçlar betimleyici ve yön gösterici olarak yorumlanmalıdır.

Türkiye açısından asıl bulgu, kendi öncelik başlıklarının metindeki yerinde ortaya çıkmaktadır. İki Türk ev sahipliği arasındaki 22 yılda bu başlıkların bildirgedeki ağırlığı azalmıştır. Terörle mücadele 2004'te ayrı bir bölüm ve tedbir listesiyle ele alınmışken Ankara Bildirgesi'nde tek bir yan cümleyle anılmaktadır. Karadeniz 2004'te ayrı bir paragrafa sahip olmuş, 2024 Washington Bildirgesi'nde de Montrö rejimiyle birlikte ayrıntılı biçimde yer almıştı. Buna karşılık Ankara Bildirgesi'nde Karadeniz hiç geçmemektedir. Körfez açılımı ise 2004'te bildirgeye yazılmış ve İstanbul İş Birliği Girişimi adıyla kurumsallaşmıştı. NATO-Körfez iş birliği 2026'da bildirgede değil, ayrı bir belgede duyurulmuştur (NATO, 2026c).

Tablo 1. Türkiye'nin öncelik başlıklarının NATO zirve bildirgelerindeki yeri, 2004–2026

Türkiye'nin öncelik başlığı	İstanbul 2004	Washington 2024	Lahey 2025	Ankara 2026
Terörle mücadele	Ayrı bölüm ve tedbir listesi	Ayrı paragraf ve politika belgesi	Yan cümle	Yan cümle
Karadeniz ve Montrö rejimi	Ayrı paragraf	Ayrı paragraf, Montrö'ye atıf	Yok	Yok
Güney kanadı, Orta Doğu ve Körfez	Ayrı bölüm, İstanbul İş Birliği Girişimi başlatıldı	Ayrı paragraf, güney komşuluk eylem planı	Yok	Yalnızca Hürmüz'e atıf, Körfez iş birliği ayrı belgede
Savunma sanayii ve üretim	Tek cümle	Ayrı paragraf ve sanayi kapasitesi taahhüdü	Ayrı paragraf	Ayrı paragraf ve rakamsal tedarik taahhüdü
Savunma ticaretindeki engeller	Yok	Yan cümle, "uygun olduğu ölçüde" kaydıyla	Cümle, kayıtsız	Cümle, kayıtsız

Kaynak: NATO zirve bildirgeleri, TEPAV değerlendirmesi

Bu tablonun tek istisnası savunma sanayiidir. Transatlantik savunma sanayii iş birliği 2004 İstanbul Bildirisi'nde tek bir cümleyle anılmışken Ankara Bildirgesi'nde rakamsal tedarik taahhüdü içeren bir paragrafa dönüşmüştür. Savunma ticaretindeki engellerin kaldırılmasına ilişkin ifade de güçlenmiştir. Nitekim 2024 Washington Bildirgesi bu engellerin “uygun olduğu ölçüde” azaltılmasından söz etmekteyken Lahey ve Ankara bildirgelerinde bu kayıt düşülmemiştir. Türkiye'nin savunma sanayii kısıtlamalarına yönelik itirazı bakımından bu, metinde ölçülebilir bir ilerlemedir.

Şekil 3. İki Türk ev sahipliğinin sözcük dağarcığı, İstanbul 2004 ve Ankara 2026

Kaynak: NATO zirve bildirgeleri, TEPAV hesaplamaları.

Not: Sözcüklerin büyüklüğü bin kelime başına kullanım sıklığını göstermektedir. Büyüklükler iki panel arasında karşılaştırılabilir biçimde ölçeklenmiştir. Terimler Türkçeye çevilerek gruplanmıştır. Sözcük bulutları bağlamı ve kavramlar arası ilişkiyi göstermediğinden, Şekil 2'deki tema yoğunluğu bulgularıyla birlikte yorumlanmalıdır.

Sözcük bulutları, İstanbul ve Ankara bildirgelerinde öne çıkan sözcük dağılımını keşifsel biçimde karşılaştırmakta ve nicel tema yoğunluğu bulgularına görsel bir tamamlayıcı sunmaktadır. İstanbul Bildirisi'nde en yoğun kavramlar ortaklık, operasyon, iş birliği, terörizm ve Afganistan olup bu tablo siyasi ve operasyonel bir ittifak diline işaret etmektedir. Ankara Bildirgesi'nde ise savunma, müttefikler, yatırım, tedarik ve kabiliyet öne çıkmakta, ortaya sınıai ve mali bir dil çıkmaktadır. Seçilen dört bildirge, Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı iki zirve arasındaki farkı ve Ankara metninin son zirvelerdeki kısa ve sonuç odaklı bildirge formatı içindeki konumunu karşılaştırmalı olarak görmeyi sağlamaktadır.

Bu bulgular notun temel argümanını desteklemektedir. Türkiye'nin ev sahipliği zirve gündeminde görünürlik sağlamış, ancak terörle mücadele ve Karadeniz gibi öncelikli başlıklar Ankara Bildirgesi'nde ayrıntılı ve izlenebilir taahhütlere dönüşmemiştir. Buna karşılık savunma sanayii, üretim kapasitesi ve tedarik dili bildirgenin belirgin ağırlık merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Bu tablo, NATO'nun söz konusu başlıkları artık önemsemediği anlamına gelmemektedir. Doğru okuma, bu başlıkların Ankara Bildirgesi'nin kısa ve seçici metin yapısı içinde güçlü bir kurumsal kayda dönüşmediğidir. Bu nedenle zirvenin Türkiye açısından karşılığı bildirge metninde değil, ikili süreçlerde ve uygulama takvimlerinde aranmalıdır.

Bununla birlikte kısalan bildirgenin Türkiye açısından tek yönlü bir kayıp olduğu söylenemez. Tehdit tanımının daralması, Türkiye'nin bağımsız bölgesel diplomasi alanını korumaktadır. Çin ve Rusya'ya ilişkin yeni ve daha sert ifadelerin Ankara Bildirgesi'ne eklenmemesi, Türkiye üzerinde ilave bir siyasi taahhüt doğurmaması bakımından manevra alanını koruyan bir unsur olarak yorumlanabilir. Savunma sanayii vurgusunun güçlenmesi ise Türkiye'nin üretici müttefik konumuna doğrudan hizmet etmektedir. Dolayısıyla Ankara Bildirgesi, Türkiye açısından kurumsal kayıt bakımından sınırlı, sanayi ekseninde ise elverişli bir metindir.

4.2. Avrupa Savunma Mimarisi, SAFE ve Türkiye'nin Koşullu Erişimi

Erdoğan'ın Avrupa savunma girişimlerine ilişkin itirazı somut bir zemine dayanmaktadır. Bu zemin, Avrupa Birliği'nin 150 milyar avroluk SAFE (Security Action for Europe) aracıdır. Burada iki düzeyi birbirinden ayırmak gerekir. Birinci düzey temel katılımdır. Türkiye, aday ülke statüsü sayesinde SAFE kapsamındaki ortak tedariklere belirli koşullarda katılabilmekte, buna karşılık doğrudan yararlanıcısı Birlik üyesi devletler olan SAFE kredilerinden yararlanamamaktadır. İkinci düzey ise Türk savunma sanayiine tanınabilecek genişletilmiş erişimdir. Düzenleme, bileşenler bakımından bir menşe kuralı öngörmekte ve Birlik dışı katkıya %35'lik bir sınır getirmektedir. Türkiye ile Birlik arasında yapılabilecek ek bir güvenlik ve savunma anlaşması, Türk firmaları ve bileşenleri bakımından SAFE'in uygunluk koşullarının daha geniş biçimde uygulanmasına imkan tanıyabilir. Bu düzenlemenin %35'lik üçüncü ülke sınırına nasıl yansıtacağı ise anlaşmanın kapsamına bağlı olacaktır (Avrupa Birliği, 2025). Dolayısıyla temel katılım imkanı ile genişletilmiş sanayi erişimi aynı şey değildir. Sorun basit bir tam dışlanma değil, sınırlı ve koşullu erişim meselesidir.

Zirve öncesinde AB Yüksek Temsilcisi Kaja Kallas, Genişleme Komiseri Marta Kos ve İçişleri ve Göç Komiseri Magnus Brunner Ankara'yı ziyaret etmiştir. Yayımlanan ortak basın açıklamasında taraflar, Gümrük Birliği'nin uygulanmasını iyileştirme ve modernizasyona zemin hazırlama iradelerini yinelemiş, Vize Serbestisi Diyaloğu'ndaki mevcut durumu da ele almıştır. Taraflar ayrıca Avrupa Yatırım Bankasının Türkiye'deki işlemlerinin kademeli olarak yeniden başlamasını memnuniyetle karşılamıştır (Avrupa Komisyonu, 2026). Dolayısıyla süreç işlemektedir. Ancak bu temaslar, Türkiye'nin öncelik verdiği başlıklarda bir eşik atlanmasını sağlamamıştır. Bu tablonun kurumsal karşılığı, Avrupa Parlamentosunun 17 Haziran 2026'da 381 kabul, 107 ret ve 171 çekimser oyla benimsediği Türkiye raporunda görülmektedir. Metin, Türkiye'nin NATO müttefiki olarak stratejik önemini ve Karadeniz ile Orta Doğu'daki rolünü teyit etmekte, ancak hukuk devleti ve temel haklar alanındaki kaygılar nedeniyle üyelik müzakerelerinin mevcut koşullarda yeniden başlayamayacağını belirtmektedir (Avrupa Parlamentosu, 2026). Ortaya çıkan tablo, güvenlik alanında derinleşen bir iş birliğinin üyelik perspektifinde karşılık bulmadığı ikili bir yapıdır. Türkiye'nin savunma sanayiine yönelik kısıtlamaların kaldırılması talebi, bu yapısal ayrışmanın içinde değerlendirilmelidir.

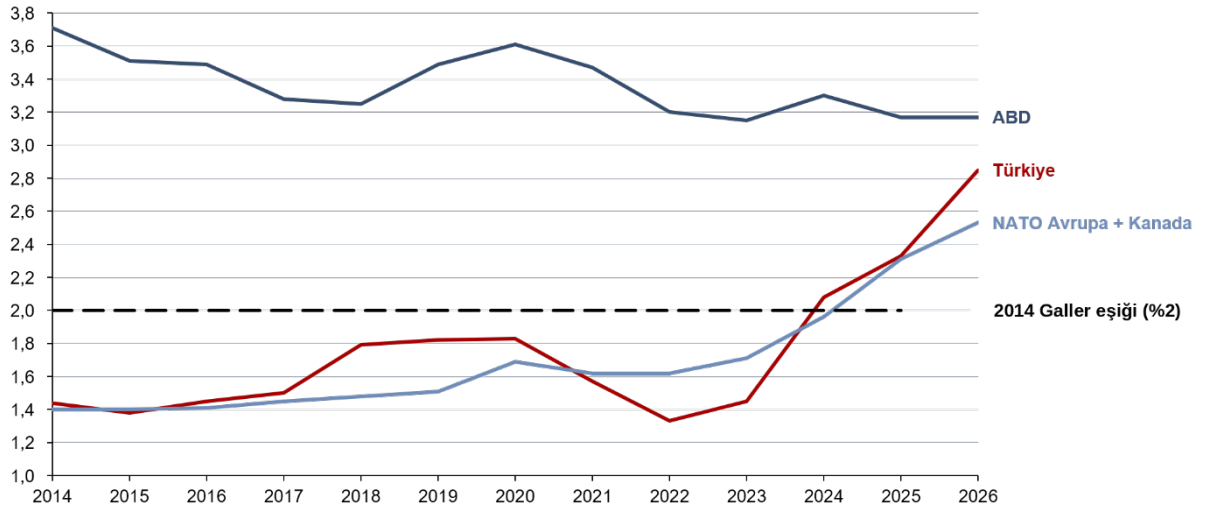
4.3. Türkiye'nin Savunma Sanayii Kapasitesi: Veriye Dayalı Görünüm

Türkiye'nin savunma sanayii kapasitesi, notta ele alınan "üretici müttefik" konumunun somut zeminini oluşturmaktadır. Bu kapasite savunma harcamalarının düzeyi, harcamanın milli gelire oranı, sanayinin küresel ölçekteki konumu, ihracat performansı ve ittifak içindeki kabiliyet payı olmak üzere birkaç gösterge üzerinden değerlendirilebilir.

İlk gösterge harcamanın düzeyidir. SIPRI verilerine göre Türkiye'nin askeri harcamaları, 2000'li yıllar boyunca 2023 sabit fiyatlarıyla yaklaşık 10 milyar ABD doları düzeyinde seyretmiş, 2016 sonrasında ise belirgin bir yükseliş göstermiştir. Harcama, 2015'te yaklaşık 10,4 milyar dolar iken 2024'te 21,9 milyar dolara ulaşarak yaklaşık on yılda iki kattan fazla artmıştır (SIPRI, 2025a).

Harcamanın milli gelire oranı ise Türkiye'nin ittifak içindeki konumunu farklı bir açıdan göstermektedir. Türkiye'nin çekirdek savunma harcamalarının gayrisafi yurt içi hasılaya oranı 2024'te %2,08 olmuş, bu oranın 2025'te %2,33'e, 2026'da ise %2,85'e yükselmesi beklenmektedir (NATO, 2026b). Türkiye böylece 2014 Galler taahhüdünde belirlenen %2 eşikliğini aşmakta ve NATO Avrupa ile Kanada ortalamasını geçmektedir. Ancak bu seri ile 2035 için öngörülen %5 hedefi aynı kapsamda değildir. Yeni hedef, çekirdek savunma harcamalarının yanında daha geniş güvenlik yatırımlarını da içerdiğinden iki gösterge doğrudan karşılaştırılmamalıdır.

Şekil 4. Türkiye, ABD ve NATO Avrupa ile Kanada'da savunma harcamalarının GSYH içindeki payı, %, 2014-2026

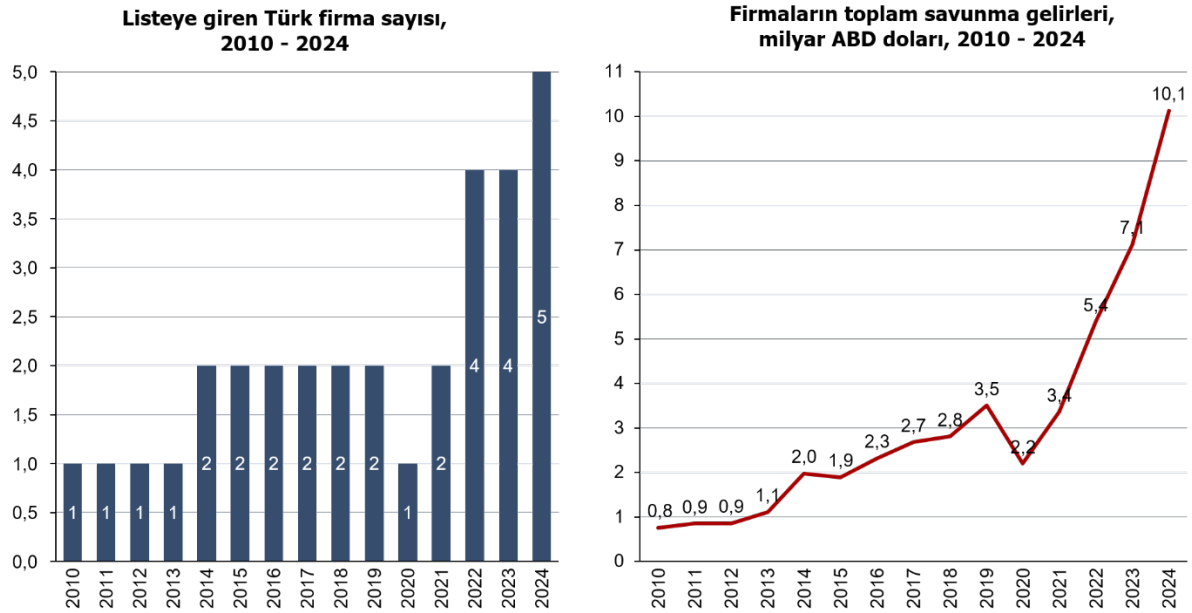

Kaynak: NATO, TEPAV hesaplamaları

Not: Veriler 3 Temmuz 2026 itibarıyla geçerlidir. Kesikli çizgi, 2014 Galler taahhüdünde çekirdek savunma harcamaları için belirlenen %2 asgari eşikliğini göstermektedir. "NATO Avrupa + Kanada" serisi, NATO'nun yayımladığı toplulaştırılmış seridir.

Harcamadaki bu artış, üretim kapasitesine de yansımıştır. SIPRI'nin dünyanın en büyük 100 savunma şirketini sıraladığı listede yer alan Türk şirketlerinin sayısı, 2018'de iki iken 2024'te beşe çıkmıştır. ASELSAN, Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TAI), Baykar, Roketsan ve MKE'den oluşan bu beş şirketin toplam savunma geliri 2024 yılında yaklaşık 10,1 milyar dolara ulaşmıştır (SIPRI, 2025b).

Şekil 5. SIPRI ilk 100 listesindeki Türk savunma şirketlerinin sayısı ve toplam savunma geliri

Kaynak: SIPRI, TEPAV hesaplamaları

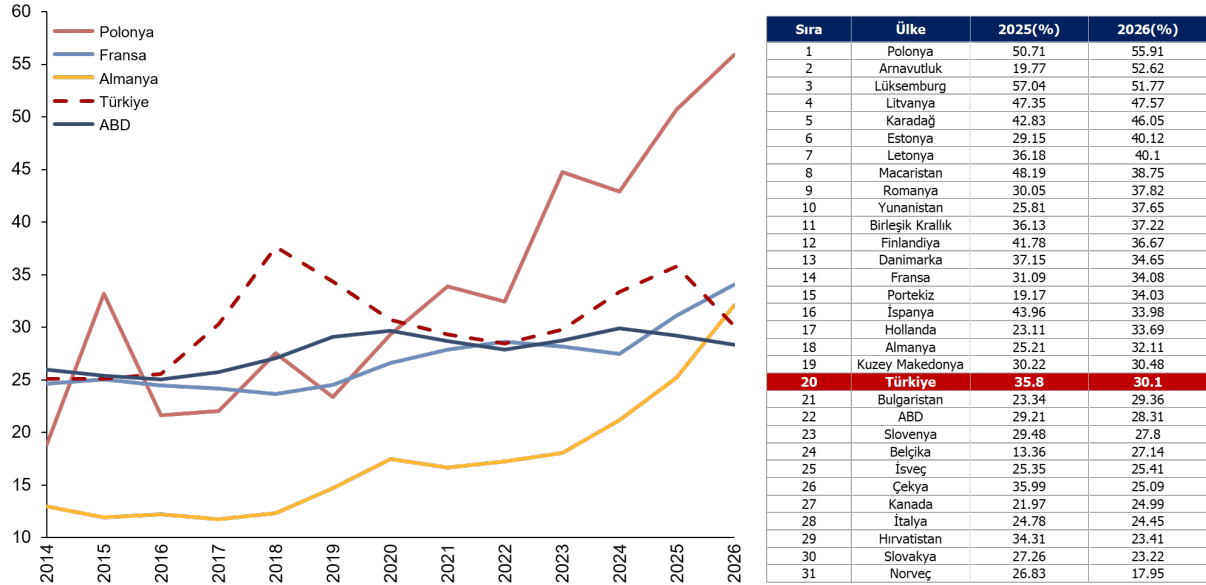
Üretim kapasitesindeki derinleşme, dış pazarlara da yansımaktadır. Türkiye'nin savunma ve havacılık ihracatı, 2010-2024 döneminde istikrarlı biçimde artarak tarihsel olarak en yüksek düzeyine ulaşmıştır. TİM verilerine göre savunma ve havacılık sanayii ihracatı 2025 yılında yaklaşık 10 milyar ABD dolarına ulaşmış ve bir önceki yıla göre yaklaşık %49 artarak yıl içinde ihracatını en yüksek oranda artıran sektör olmuştur (TİM, 2025). Bu performans, Türk savunma sanayiinin yalnızca iç talebe değil uluslararası pazara da üretim yapabilen bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir. Bu nitelik, notun ilerleyen bölümlerinde ele alınan savunma sanayii iş birliği ve ihracat kısıtlamaları tartışmasıyla doğrudan ilişkilidir.

Bu ihracatın bileşimi de anlamlıdır. Reuters'ın ticaret verilerine dayanan incelemesi, savunma sanayii ürünlerini daha dar bir kapsamda ele almakta ve 2025 yılı için yaklaşık 10 milyar dolarlık bir düzey ortaya koymaktadır. Aynı incelemeye göre ihracat 2021'den bu yana üç katından fazla artmış, Avrupa ve ABD'ye yapılan ihracat ise dört katına yakın artarak yaklaşık 5,6 milyar dolara çıkmıştır. Türkiye bugün yaklaşık 40 ülkeye savunma ürünü tedarik etmektedir (Reuters, 2026f). Bu veriler, Türkiye'nin ihracatının yalnızca hacim olarak değil pazar bileşimi bakımından da Batı'ya yöneldiğini göstermekte, Türk şirketlerinin Polonya, İspanya, Portekiz ve Romanya ile tedarik anlaşmaları imzalaması bu eğilimin somut örneklerini oluşturmaktadır (Reuters, 2026f).

Son olarak, savunma harcamalarının bileşimi de Türkiye'nin ittifak içindeki konumu açısından anlamlıdır. NATO, üyelerinden savunma bütçelerinin en az %20'sini modern ekipman ve teçhizata ayırmasını beklemekte, Türkiye ise bu eşiği uzun süredir aşmaktadır. Ekipman payı 2014'te %25,1 ile ittifak ortalamasının belirgin biçimde üzerinde seyretmiş, 2018'de %37,6 ile en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Ancak bu tablo son yıllarda değişmiştir. Türkiye'nin ekipman payının 2026'da %30,1 düzeyinde gerçekleşmesi beklenirken müttefiklerin ortalaması aynı dönemde %34,3'e yükselmiş, Türkiye böylece veri bulunan 31 müttefik arasında 20. sıraya gerilemiştir (NATO, 2026b). Bu değişim, Türkiye'nin modernizasyon performansının gerilemesinden değil, diğer müttefiklerin aynı alanda daha hızlı ilerlemesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye modernizasyona erken başlamış, buna karşılık Rusya-Ukrayna

Savaşı sonrasında Avrupa'da hızlanan ekipman yatırımları Türkiye'nin görece avantajını daraltmıştır. Bu tablo, savunma sanayii kapasitesinin ittifak içinde kalıcı bir üstünlük sağlamadığını ve zamana duyarlı olduğunu göstermektedir.

Şekil 6. NATO müttefiklerinde ekipman harcamasının çekirdek savunma bütçesi içindeki payı, %, 2014-2026

Kaynak: NATO, TEPAV hesaplamaları

Not: Veriler 3 Temmuz 2026 itibarıyla geçerlidir. Sol panelde seçilmiş müttefiklerin eğilimi, sağ panelde 2026 tahminine göre sıralama gösterilmektedir.

Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde notun temel argümanı somut bir zemine oturmaktadır. Türkiye'nin savunma sanayii kısıtlamalarının kaldırılmasına yönelik talebi, yalnızca siyasi bir beklentiye değil, ölçülebilir bir üretim kapasitesine dayanmaktadır. Avrupa ve ABD pazarındaki ihracat artışı, bu talebin karşılıklı bir çıkar zeminine oturduğunu da göstermektedir. Söz konusu kapasite, bildirgede yer alan ortak üretim ve tedarik zinciri hedefleriyle örtüşen bir potansiyel sunmaktadır. Bununla birlikte KAAN motoru örneğinde görüldüğü gibi kritik alt sistemlerde süren dış tedarik bağımlılığı, bu potansiyelin sınırlarını da belirlemektedir.

Ankara Sonuç Bildirgesi'nin kolektif savunma, terörizm, savunma sanayii, Ukrayna/Karadeniz ve bölgesel güvenlik başlıkları birlikte değerlendirildiğinde, bildirgenin Türkiye'nin güvenlik öncelikleriyle büyük ölçüde örtüşen bir çerçeve sunduğu görülmektedir. Ancak bu örtüşmenin somut karşılığı bildirgedeki genel taahhütlerde değil, F-35, CAATSA, savunma sanayii kısıtlamaları ve terörle mücadele dosyalarında elde edilecek ilerlemede görülecektir.

5. Türkiye İçin Politika Sonuçları ve Genel Değerlendirme

Zirve sonrasında takip edilmesi gereken ilk dosya F-35 ve CAATSA sürecidir. Bunu KAAN motor tedariki, savunma sanayii kısıtlamaları, terörle mücadele ve Karadeniz güvenliği izlemektedir. Aşağıdaki değerlendirme her dosyada Türkiye'nin hedefini, temel darboğazı ve izlenebilir göstergeleri birlikte ele almaktadır.

F-35 ve CAATSA konusunda verilen olumlu siyasi mesajlara rağmen süreç, ABD Kongresi, mevcut yaptırım mevzuatı ve S-400 meselesine bağlı olmayı sürdürmektedir. Bu nedenle hızlı ve kapsamlı bir normalleşmeden çok kademeli ve koşullu bir ilerleme daha gerçekçi görünmektedir. Türkiye açısından temel hedef, yaptırımların kaldırılmasına, teknik

görüşmelerin yeniden başlamasına ve F-35 dosyasında daha açık bir takvim oluşturulmasına yönelik somut adımların takip edilmesi olmalıdır.

KAAN için F110 motorlarının satışına ilişkin süreç de kısa vadede önem taşımaktadır. Kongre incelemesi, lisans koşulları ve teslim takvimi, projenin seri üretim hedefleri açısından yakından izlenmelidir. Bununla birlikte bu tedarik, yerli motor geliştirme çalışmalarının alternatifi olarak görülmemelidir. Kritik alt sistemlerde dışa bağımlılığın azaltılması, Türkiye'nin savunma sanayii kapasitesinin daha dayanıklı ve öngörülebilir hale gelmesi açısından uzun vadeli bir öncelik olmayı sürdürmektedir.

Türkiye'nin insansız sistemler, mühimmat, radar, elektronik harp ve hava savunması alanlarındaki üretim kapasitesi, NATO'nun artan tedarik ve stok yenileme ihtiyacıyla örtüşmektedir. Türkiye bu çerçevede yalnızca savunma harcamalarını artıran değil, ittifakın kapasite açıklarına katkı sunan bir üretici müttefik olarak konumlanabilir. Türk şirketlerinin NATO tedarik mekanizmalarına, ortak üretim programlarına ve Ar-Ge projelerine daha güçlü biçimde katılması, bu kapasitenin ittifak düzeyinde daha görünür ve kalıcı hâle gelmesi açısından önemlidir. Bu süreç, Türkiye'ye yönelik savunma sanayii kısıtlamalarının azaltılmasıyla birlikte ele alınmalıdır.

Terörle mücadelede ise sonuç bildirgesindeki genel ifadelerin uygulamaya yansıtılması belirleyici olacaktır. Türkiye'nin önceliği, ortak tehdit değerlendirmelerinin güçlendirilmesi, istihbarat paylaşımının artırılması ve Suriye'deki saha politikalarında daha tutarlı bir müttefik yaklaşımının geliştirilmesidir. Bu alandaki ilerleme, bildirmede yer alan terörle mücadele vurgusunun somut bir güvenlik çıktısına dönüşüp dönüşmediğini gösterecektir.

Karadeniz güvenliği de Türkiye'nin NATO içindeki stratejik rolünün temel unsurlarından biri olmaya devam etmektedir. Türkiye'nin Montrö rejimini uygulama kapasitesi, deniz güvenliğine katkısı ve Rusya ile Ukrayna arasında açık tuttuğu diplomatik kanallar, askerî caydırıcılık ile gerilimi sınırlama işlevlerini birlikte yürütmesine imkân vermektedir. Bu rolün NATO'nun doğu kanadı planlarıyla uyumlu biçimde sürdürülmesi önem taşımaktadır.

Bölgesel denklem de savunma tedariki dosyalarının seyrini etkilemektedir. Türkiye-İsrail ilişkilerindeki gerilimin ABD Kongresi ve savunma tedariki kararları üzerindeki etkisi, dosya yönetiminde ayrı bir siyasi risk değişkeni olarak hesaba katılmalıdır.

Avrupa Birliği hattında ise Türkiye'nin savunma sanayii iş birliği talebi, üyelik sürecindeki tıkanıklıktan bağımsız değerlendirilememektedir. SAFE erişimi hem hukuki hem siyasi sınırlara bağlıdır. Hukuki boyut menşe kuralları ile bir güvenlik ve savunma düzenlemesi gerekliliğinden kaynaklanırken siyasi boyut üyelik sürecinin tıkanıklığından doğmaktadır. SAFE erişimi, vize serbestisi ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesi, birbirinden bağımsız hukuki kanallarda ilerleyen süreçlerdir. Bu nedenle bunların tek bir paket olarak değil, siyasi düzeyde eşgüdümlü biçimde takip edilmesi daha gerçekçi görünmektedir.

Zirve sonrasında ilerlemenin ölçülebilir göstergeler üzerinden takip edilmesi gerekir. Bu göstergeler arasında 1245. madde kapsamındaki sertifikasyon adımları, CAATSA tedbirlerinin kaldırılmasına ilişkin idari kararlar ve S-400 meselesine yönelik teknik çözüm arayışları yer almaktadır. Diğer göstergeler ise F110 motorlarının Kongre inceleme ve teslim takvimi, Türk şirketlerinin NATO ortak ihalelerindeki payı, Drone Edge girişimine katılım, SAFE kapsamında bir güvenlik ve savunma düzenlemesine yönelik müzakerelerin başlayıp başlamadığı ve savunma sanayii kısıtlamalarındaki değişimdir.

Ankara Zirvesi, Türkiye'nin ittifak içindeki stratejik önemini yeniden görünür kılmıştır. Ancak zirvenin ortaya koyduğu tablo, stratejik önemin tek başına yeterli olmadığını göstermektedir. Öztürk'ün (2026) belirttiği gibi artan stratejik değer pazarlık gücü yaratmakta, ancak beraberinde kurumsal bir entegrasyon getirmemektedir. Liderler arası olumlu iletişim bazı dosyaları hızlandırabilmekte, buna karşılık kalıcı sonuç ABD'de Kongre ve mevzuat, Avrupa'da ise kurumsal süreçler dikkate alınmadan elde edilememektedir. Bu nedenle zirvenin Türkiye açısından kazanıma dönüşmesi, diplomatik mesajların uygulama takvimlerine çevrilmesine bağlıdır.

Kaynakça

- ABD Dışişleri Bakanlığı. (2020, 14 Aralık). *The United States sanctions Turkey under CAATSA 231* [Basın açıklaması]. <https://2017-2021.state.gov/the-united-states-sanctions-turkey-under-caatsa-231/>
- ABD Kongresi. (2008a). *Arms Export Control Act*, 22 U.S.C. § 2776(b) [Kongreye bildirim ve inceleme süresi]. <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/22/2776>
- ABD Kongresi. (2008b). *Naval Vessel Transfer Act of 2008*, Pub. L. No. 110-429 [Silah İhracatı Kontrol Kanunu'na eklenen (h) fıkrası: İsrail'in niteliksel askerî üstünlüğü]. 22 U.S.C. § 2776(h). <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/22/2776>
- ABD Kongresi. (2019). *National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2020*, Pub. L. No. 116-92 [1245. madde: F-35 uçaklarının Türkiye'ye transferine ilişkin sınırlama]. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-116publ92/html/PLAW-116publ92.htm>
- Akgül-Açıkmeşe, S., ve Aksu, F. (2024). Türkiye's relations with/within NATO: The ontological security dilemmas of Türkiye's transatlantic identity. *Alternatives: Global, Local, Political*, 50(4), 685–703. <https://doi.org/10.1177/03043754241297762>
- Al Jazeera. (2026, 7 Temmuz). *Trump says will lift sanctions on Turkey, 'consider' selling F-35s*. <https://www.aljazeera.com/news/2026/7/7/trump-says-will-lift-sanctions-on-turkiye-consider-selling-f-35s>
- Associated Press. (2026, 3 Temmuz). *Erdogan's warm ties with Trump offer Turkey an edge ahead of NATO summit*. <https://apnews.com/article/c3fbddc43d7f4b0b12fcc2442ee03613>
- Avrupa Birliği. (2025). *Konsey Tüzüğü (AB) 2025/1106, Avrupa savunma sanayiini güçlendirmek üzere Avrupa için Güvenlik Eylemi (SAFE) aracının oluşturulması hakkında* [Mevzuat özeti]. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/security-action-for-europe-safe-instrument.html>
- Avrupa Komisyonu. (2026, 30 Haziran). *Joint press release by Türkiye's FM Hakan Fidan, HR/VP Kaja Kallas, and EU Commissioners Marta Kos and Magnus Brunner following their meeting in Ankara*. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_1495
- Avrupa Parlamentosu. (2026, 17 Haziran). *European Parliament resolution of 17 June 2026 on the 2025 Commission report on Türkiye (2025/2256(INI))*, P10_TA(2026)0215. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0215_EN.html
- CNN. (2026, 7 Temmuz). *US hits more than 80 Iran targets, reimposes oil sanctions*. <https://www.cnn.com/2026/07/07/world/live-news/nato-summit-trump>
- France 24. (2026, 8 Temmuz). *Trump lashes out at NATO allies during key summit in Ankara*. <https://www.france24.com/en/europe/20260708-trump-lashes-nato-allies-during-key-summit-ankara>
- Güvenç, S. (2015). NATO'nun evrimi ve Türkiye'nin transatlantik güvenliği katkıları. *Uluslararası İlişkiler*, 12(45), 101–119. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi>
- Kibaroglu, M. (2025). The future of Türkiye–NATO relations in light of the strained transatlantic dialogue. *Insight Turkey*, 27(1), 23–36. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48815784>
- Millî İstihbarat Akademisi. (2026). *Ankara Zirvesi, NATO 3.0 tartışmaları ve Türkiye*. https://mia.edu.tr/uploads/f/ankara-zirvesi-nato-30-tartismalari-ve-turkiye_1.pdf

- NATO. (2004). *Istanbul Summit communiqué*. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2004/06/28/istanbul-summit-communique>
- NATO. (2022). *NATO 2022 strategic concept*. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/strategic-concepts>
- NATO. (2024). *Washington Summit declaration*. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2024/07/10/washington-summit-declaration>
- NATO. (2025, 25 Haziran). *The Hague Summit declaration*. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2025/06/25/the-hague-summit-declaration>
- NATO. (2026a). *Defence investment and NATO's 5% commitment*. Erişim tarihi: 11 Temmuz 2026, <https://www.nato.int/en/what-we-do/introduction-to-nato/defence-expenditures-and-natos-5-commitment>
- NATO. (2026b). *Defence investment of NATO countries (2014–2026)*. <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/finance/def-exp-2026-en.pdf>
- NATO. (2026c, 10 Temmuz). *NATO deepens security cooperation with Gulf countries through the launch of flagship projects*. <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2026/07/10/nato-deepens-security-cooperation-with-gulf-countries-through-the-launch-of-flagship-projects>
- NATO. (2026d). *Overview – 2026 NATO Summit in Ankara*. <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/2026/07/overview---2026-nato-summit-in-ankara->
- NATO. (2026e, 8 Temmuz). *Secretary General on the Ankara Summit: NATO delivers*. <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2026/07/08/secretary-general-on-the-ankara-summit-nato-delivers>
- NATO. (2026f, 8 Temmuz). *The Ankara Summit declaration*. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2026/07/08/the-ankara-summit-declaration>
- Oğuzlu, T. (2012). NATO ve Türkiye: Dönüşen ittifakın sorgulayan üyesi. *Uluslararası İlişkiler*, 9(34), 99–124. <https://www.jstor.org/stable/43926229>
- Öztürk, A. E. (2026, 6 Temmuz). *Türkiye's strategic relevance to NATO and the EU: The limits of geopolitical leverage in an era of transactional security*. Global Panorama. <https://www.globalpanorama.org/en/2026/07/turkiyes-strategic-relevance-to-nato-and-the-eu-the-limits-of-geopolitical-leverage-in-an-era-of-transactional-security-ahmet-erdi-ozturk/>
- Reuters. (2026a, 8 Temmuz). *Erdogan urges NATO allies to lift defence industry restrictions at summit*. <https://www.reuters.com/world/middle-east/erdogan-urges-nato-allies-lift-defence-industry-restrictions-summit-2026-07-08/>
- Reuters. (2026b, 1 Temmuz). *Europeans fill most gaps left by US in NATO defence plans, top commander says*. <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/europeans-fill-almost-all-gaps-left-by-us-nato-defence-plans-source-says-2026-07-01/>
- Reuters. (2026c, 3 Temmuz). *NATO leaders to gather in Ankara, aiming to smooth over tensions with Trump*. <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/nato-leaders-gather-ankara-aiming-smooth-over-tensions-with-trump-2026-07-03/>
- Reuters. (2026d, 8 Temmuz). *Trump says 'a lot of unity' at NATO summit after lashing out at allies*. <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/nato-leaders-meet-ankara-after-trump-rekindles-disputes-over-iran-greenland-2026-07-08/>

Reuters. (2026e, 7 Temmuz). *Trump says US will lift sanctions on Turkey, heaps praise on Erdogan*. <https://www.reuters.com/world/middle-east/trump-says-us-will-lift-sanctions-turkey-heaps-praise-erdogan-2026-07-07/>

Reuters. (2026f, 5 Haziran). *Turkey targets more defence sales as West rearms, alliances shift*. <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/turkey-targets-more-defence-sales-west-rearms-alliances-shift-2026-06-05/>

Reuters. (2026g, 25 Haziran). *US moves ahead with jet engine sale to Turkey*. <https://www.reuters.com/world/middle-east/trump-notifies-congress-turkey-engine-sale-2026-06-25/>

Reuters. (2026h, 24 Haziran). *US to move forward with Turkey jet engine sales ahead of NATO summit*. <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-move-forward-with-turkey-jet-engine-sales-ahead-nato-summit-sources-say-2026-06-24/>

Reuters. (2026i, 3 Temmuz). *What are the key challenges facing NATO?* <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/what-are-key-challenges-facing-nato-2026-07-03/>

SIPRI. (2025a). *SIPRI military expenditure database* [Veri seti]. Stockholm International Peace Research Institute. Erişim tarihi: 11 Temmuz 2026, <https://www.sipri.org/databases/milex>

SIPRI. (2025b). *SIPRI arms industry database* [Veri seti]. Stockholm International Peace Research Institute. Erişim tarihi: 11 Temmuz 2026, <https://www.sipri.org/databases/armsindustry>

Türkiye İhracatçılar Meclisi. (2025). *Savunma ve havacılık sanayii ihracat verileri*. <https://tim.org.tr/ihracat-rakamlari>

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2025, 15 Ocak). *No: 12, Hamas ile İsrail arasında varılan ateşkes hk.* https://www.mfa.gov.tr/no_-12_-hamas-ile-israil-arasinda-varilan-ateskes-hk.tr.mfa

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (t.y.). *Uyuşmazlıkların çözümü ve arabuluculuk*. Erişim tarihi: 11 Temmuz 2026, <https://www.mfa.gov.tr/uyusmazliklarin-cozumu-ve-arabuluculuk.tr.mfa>